

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา: ศึกษากรณี
กระบวนการออกหมายค้น หรือออกคำสั่งเพื่อยึดอายัด และการเก็บรักษาพยานหลักฐานใน
คดี

Legal Measures Regarding the Protection of Intellectual Property Rights: Case
Study of the Process of Search Warrants or Issue an Order to Seize Attach
and Keeping Evidence in Intellectual
Property Cases

กัมปนาท สุกศรี* ดร.กัมพล วันทา**

Kampanard Suk Sri* Kampol Wantha**

มหาวิทยาลัยปทุมธานี* นักวิชาการอิสระ**

Pathum Thani University* Independent Academic**

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการทางกฎหมายและกระบวนการออกหมายค้น หรือออกคำสั่งเพื่อยึดอายัด และการเก็บรักษาพยานหลักฐานในคดีทรัพย์สินทางปัญญา ตามกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ และประเทศไทย ศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการออกหมายค้น หรือออกคำสั่งเพื่อยึดอายัด และการเก็บรักษาพยานหลักฐานในคดีทรัพย์สินทางปัญญา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยเป็นการวิจัยข้อมูลจากเอกสารที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และข้อมูลทุติยภูมิจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ผลการศึกษา พบว่า เกิดปัญหาทางกฎหมายในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ปัญหาการกำหนดความหมายของคำว่า “ในกรณีมีเหตุฉุกเฉิน” ในบทบัญญัติมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการออกหมายค้น การยึดอายัด ตามบทบัญญัติมาตรา 29 และปัญหาการกำหนดมาตรการทางกฎหมายในการเก็บรักษาเอกสารหรือวัตถุที่จะใช้เป็นพยานหลักฐาน ส่งผลทำให้ผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งถูกละเมิดสิทธิไม่อาจเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมตามกฎหมาย เพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ดังนั้น ผู้วิจัย จึงเห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 29 เพื่อขยายความคำว่า “ในกรณีมีเหตุฉุกเฉิน” ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และให้มีการตรากฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์การออกหมายค้น หรือคำสั่งยึดอายัดในคดีทรัพย์สินทางปัญญาเป็นการเฉพาะ การกำหนดให้อำนาจเอกชนสามารถขอออกใบอนุญาตเพื่อทำการค้นยึด หรืออายัดพยานหลักฐานแทนรัฐได้ รวมถึงการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการจัดเก็บพยานหลักฐานของศาลหรือเจ้าหน้าที่รัฐอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ: สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา, หมายค้น, ยึดอายัด

Abstract

This research aimed to study concepts, theories, and rules of law, and a process of issuing a search warrant or a sequestration order, and evidences preservation in intellectual cases according to international laws, other countries' laws, and laws of Thailand. Also, the research's purpose was to study problems and solutions of a process of issuing a search warrant or a sequestration order, and evidences preservation in intellectual property cases. This qualitative research was conducted as documentary research, collecting the primary data: in-depth interview, and the secondary data: different sources in Thailand and from other countries.

As for the results, legal problems were found, for example, the problem of defining the phrase "IN AN EMERGENCY" written in Section 29 of Act on the Establishment of and Procedure for Intellectual Property and International Trade Court B.E. 2539. Other problems were found in a process of issuing a search warrant or a sequestration order according to the Section 29, and in determining legal measures in case of preserving documents or materials as evidences. These problems affected right holders who were infringed on their copyright and could not access to a justice procedure in order to bring offenders to a criminal punishment. Therefore, it could be suggested that an amendment of the Section 29 should be conducted, that is, the phrase "IN AN EMERGENCY" ought to be clarified explicitly. Additionally, other suggestions are legislating for determining principles of issuing a search warrant or a sequestration order especially in intellectual property cases, permitting a private sector, instead of government officials, to request for a search warrant or a sequestration order for evidence preservation, including determining explicit principles of how to collect and preserve evidences by court and government officials.

KEYWORDS: Intellectual property rights, Search warrant, Sequestration

บทนำ

ทรัพย์สินทางปัญญานั้น โดยทั่วไป จะหมายถึง ลิขสิทธิ์(พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 4) สิทธิบัตร(พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 3) และสิทธิในเครื่องหมายการค้า(พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 มาตรา 4) เป็นสิทธิทางกฎหมายที่ให้เจ้าของสิทธิ หรือ “ผู้ทรงสิทธิ” มีอยู่เหนือสิ่งที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ทางปัญญาของมนุษย์ เป็นทรัพย์สินที่มีความแตกต่างจากทรัพย์สินตามความหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เนื่องจากเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นผลงานอันเกิดจากสติปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ ซึ่งต้องใช้ความรู้ ความสามารถของผู้ทรงสิทธิ ดังนั้น กฎหมายจึงกำหนดให้ความคุ้มครองแก่เจ้าของหรือผู้ทรงสิทธิตามกฎหมาย เพื่อมิให้เกิดกรณีการกระทำละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา

คดีพิพาทในเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาเป็นปัญหาที่มีความยุ่งยาก สลับซับซ้อน เป็นการยากที่จะให้ผู้พิพากษาทั่วไป จะมีความรู้ ความเชี่ยวชาญในกฎหมายพิเศษนี้ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันที่มีการพัฒนาทางเทคโนโลยีสูงขึ้น ทำให้มีการละเมิดต่อทรัพย์สินทางปัญญาในรูปแบบที่สลับซับซ้อนมากขึ้น กระทรวงยุติธรรม เห็นความสำคัญในการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ จึงได้จัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศขึ้น เพื่อทำหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศโดยเฉพาะ เป็นศาลชำนาญพิเศษ มีวิธีพิจารณาคดีเป็นพิเศษแตกต่างจากศาลธรรมดา และผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน โดยคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ หมายถึงคดีที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 7 กำหนดให้คดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง อาทิ คดีอาญาเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้า ลิขสิทธิ์ และสิทธิบัตรคดีอาญาเกี่ยวกับความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 271ถึงมาตรา 275 และคดีแพ่งเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้า ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และคดีพิพาทตามสัญญาถ่ายทอดเทคโนโลยี หรือสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ เป็นต้น ซึ่งรูปแบบการพิจารณาสืบพยานในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง จะมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการพิจารณาสืบพยานในศาลยุติธรรมอื่น ๆ โดยลักษณะพิเศษดังกล่าวทำให้การพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเกิดความสะดวกรวดเร็วกว่าการพิจารณาคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยทั่วไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา และกระบวนการออกหมายค้น หรือออกคำสั่งเพื่อยึดอายัด และการเก็บรักษาพยานหลักฐานในคดีทรัพย์สินทางปัญญา
2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการออกหมายค้น หรือออกคำสั่งเพื่อยึดอายัดและการเก็บรักษาพยานหลักฐานในคดีทรัพย์สินทางปัญญาตามกฎหมายของต่างประเทศและของประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการออกหมายค้น หรือออกคำสั่งเพื่อยึดอายัด และการเก็บรักษาพยานหลักฐานในคดีทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทย

4. เพื่อเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเกี่ยวกับกระบวนการออกหมายค้น หรือออกคำสั่งเพื่อยึดอายัด และการเก็บรักษาพยานหลักฐานในคดีทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ เน้นการศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นสำคัญ โดยศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2540 อีกทั้ง ศึกษาจากตำราทางกฎหมาย บทความทางวิชาการทางนิติศาสตร์ ตลอดจนการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปและแนวทางที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาวิจัยฉบับนี้ มุ่งศึกษาถึงแนวคิดทฤษฎีทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา และกระบวนการออกหมายค้น หรือออกคำสั่งเพื่อยึดอายัดพยานหลักฐานในคดีทรัพย์สินทางปัญญา ตลอดจนศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการออกหมายค้น หรือออกคำสั่งเพื่อยึดอายัดพยานหลักฐานในคดีทรัพย์สินทางปัญญาตามกฎหมายของต่างประเทศ และประเทศไทย เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเกี่ยวกับกระบวนการออกหมายค้น หรือออกคำสั่งเพื่อยึดอายัดพยานหลักฐานในคดีทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทย ให้มีประสิทธิภาพ และเหมาะสม ถูกต้องตามหลักทฤษฎีทางกฎหมาย และสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นในประเทศไทยได้อย่างยั่งยืนต่อไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงแนวคิดทฤษฎีทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา และกระบวนการออกหมายค้น หรือออกคำสั่งเพื่อยึดอายัด และการเก็บรักษาพยานหลักฐานในคดีทรัพย์สินทางปัญญา
2. ทำให้ทราบถึงมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการออกหมายค้น หรือออกคำสั่งเพื่อยึดอายัด และการเก็บรักษาพยานหลักฐานในคดีทรัพย์สินทางปัญญาตามกฎหมายของต่างประเทศและของประเทศไทย
3. ทำให้ทราบถึงผลการวิเคราะห์ปัญหาดังกล่าวเกี่ยวกับกระบวนการออกหมายค้น หรือออกคำสั่งเพื่อยึดอายัด และการเก็บรักษาพยานหลักฐานในคดีทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทย
4. ทำให้ทราบถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเกี่ยวกับกระบวนการออกหมายค้น หรือออกคำสั่งเพื่อยึดอายัด และการเก็บรักษาพยานหลักฐานในคดีทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทย

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการออกหมายค้น หรือออกคำสั่งเพื่อยึดอายัดพยานหลักฐานในคดีทรัพย์สินทางปัญญาตามกฎหมายของไทย ผู้วิจัยพบปัญหาดังกล่าวเกี่ยวกับกระบวนการออก

หมายค้น หรือออกคำสั่งเพื่อยึดอายัดพยานหลักฐานในคดีทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทย ในประเด็นปัญหาต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดความหมายของคำว่า “ในกรณีมีเหตุฉุกเฉิน” ในบทบัญญัติมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศพ.ศ. 2539

พยานหลักฐานในคดีทรัพย์สินทางปัญญา เป็นพยานหลักฐานที่มีความสำคัญต่อรูปคดี และเป็นพยานหลักฐานสำคัญที่จะนำมาใช้แสดงข้อเท็จจริงต่อศาล เพื่อให้เห็นว่า ผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดจริงในคดีทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดขึ้น โดยหากพยานหลักฐานดังกล่าวที่จะใช้อ้างอิงต่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาเกิดสูญหายหรือถูกทำลายพยานหลักฐาน ก็จะทำให้เอกสารหรือวัตถุที่จะใช้เป็นพยานหลักฐาน มีผลต่อการรักษาสติของคู่ความในคดีทรัพย์สินทางปัญญา ทั้งนี้ ในปัจจุบันหลักฐานที่จะใช้เป็นพยานในคดีทรัพย์สินทางปัญญามีหลายประเภท ทั้งที่เป็นเอกสาร เป็นวัตถุพยาน หรือแม้กระทั่งโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ซึ่งหากไม่ใช้รูปแบบของการเข้าไปยึดอายัดโดยผู้เชี่ยวชาญ ก็ยากแก่การที่จะได้นำพยานหลักฐานดังกล่าวไปพิสูจน์หลักฐานได้ เพราะผู้ถูกกล่าวหาอาจจะทำลายหรือปกปิดพยานหลักฐาน โดยอาศัยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในด้านต่าง ๆ พฤติกรรมทั้งหมดที่กล่าวมา จึงถือเป็นกรณีมีเหตุฉุกเฉินที่คู่ความจะร้องขอต่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ให้มีคำสั่งยึดหรืออายัดเอกสารหรือวัตถุที่จะใช้เป็นพยานหลักฐานที่ขอสืบไวก่อนตามที่คู่ความร้องขอต่อศาล โดยมีเงื่อนไขตามที่ศาลเห็นสมควร

จากที่กล่าวมาข้างต้น เกิดปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดความหมายของคำว่า “ในกรณีมีเหตุฉุกเฉิน” ในบทบัญญัติมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศพ.ศ. 2539 เนื่องจากตามมาตราดังกล่าว ได้กำหนดคำว่า “ในกรณีมีเหตุฉุกเฉิน” ที่เกี่ยวข้องกับการนำพยานหลักฐานที่ต้องใช้อ้างอิงในคดีทรัพย์สินทางปัญญา มาแสดงต่อศาล แต่คู่ความเกรงว่าผู้ถูกกล่าวหาจะมีการกระทำการกระทำความผิดที่ทำให้พยานหลักฐานสูญหาย หรือยากแก่การนำมาสืบในการพิจารณาคดี คู่กรณีสามารถร้องขอต่อศาลให้ศาลมีคำสั่ง หรือออกหมายในการยึดอายัดเอกสารหรือวัตถุที่ใช้เป็นพยานหลักฐานที่ขอสืบไวก่อน โดยในกรณีดังกล่าวเกิดปัญหาเนื่องจากการบังคับใช้มาตรา 29 ผู้พิพากษาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศที่มีหน้าที่ไต่สวนคำร้องของผู้ยื่นคำร้องในกรณีมีเหตุฉุกเฉินตามมาตรา 29 ของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว พบว่า กฎหมายไม่ได้มีการกำหนดความหมายของคำว่า “กรณีมีเหตุฉุกเฉิน” ไว้ ส่งผลทำให้ศาลจะใช้ดุลพินิจในการวินิจฉัยคำร้อง “ในกรณีมีเหตุฉุกเฉิน” ออกเป็นสองแนวทาง กล่าวคือ

ในแนวทางที่หนึ่ง ศาลอาจมีคำสั่งไม่อนุญาต ให้มีการสืบพยานหลักฐานไวก่อน โดยอ้างเหตุว่ากรณีตามคำร้องของโจทก์หรือผู้ร้องยังไม่มีกรณีฉุกเฉิน สั่งยกคำร้อง หรือบางคดีศาลจะมีคำสั่งว่านัดไต่สวน เมื่อไต่สวนแล้วพิจารณาว่าพยานหลักฐานที่โจทก์นำมาสืบ นั้นยังไม่ต้องด้วยกรณีมีเหตุฉุกเฉิน จึงมีคำสั่ง ยกคำร้อง

ในแนวทางที่สอง ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตให้มีการสืบพยานหลักฐานไวก่อนได้ตามคำร้องขอของโจทก์

ผลจากการที่ศาลใช้ดุลพินิจในการวินิจฉัยคำร้องในกรณีมีเหตุฉุกเฉินตามมาตรา 29 แตกต่างกันเป็นสองลักษณะหรือสองแนวทางดังกล่าว มีผลทำให้ตัวแทนผู้ทรงสิทธิ หรือทนายความ หรือผู้รับมอบอำนาจผู้ทรงสิทธิ ซึ่งเป็นผู้ประกอบการอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์ ไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย ทำให้มีผู้ละเมิดลิขสิทธิ์โปรแกรมคอมพิวเตอร์มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เพราะไม่เกรงกลัวกฎหมาย อันเนื่องจาก

กฎหมายไม่มีความชัดเจนแน่นอน ทำให้ผู้ใช้กฎหมายต้องใช้ดุลพินิจในการตีความซึ่งไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ส่งผลกระทบต่อการรักษาสีทธิในทรัพย์สินทางปัญญา และการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาตามที่กฎหมายกำหนด เพราะเมื่อศาลไม่มีบรรทัดฐาน หรือแนวทางที่เป็นมาตรฐานเดียวกันในการบังคับใช้มาตรา 29 ย่อมทำให้เกิดความเสียหายต่อพยานหลักฐานที่จะนำขึ้นสืบหรือแสดงความผิดของผู้ถูกกล่าวหา หรือคู่กรณี เพราะพยานหลักฐานทั้งเอกสารหรือวัตถุที่ประสงค์จะใช้เป็นพยานหลักฐานในกรณีมีเหตุฉุกเฉิน อาจจำเป็นต้องรอหรือใช้ระยะเวลาในการรอการใช้ดุลพินิจของศาลว่าการกระทำของผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้กระทำความผิดเข้าเกณฑ์กรณีฉุกเฉินตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวหรือไม่ อาจทำให้มีการเคลื่อนย้ายพยานหลักฐาน หรือการทำลายพยานหลักฐานก่อนที่จะได้นำพยานหลักฐานดังกล่าวมาแสดงต่อศาลเพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกกล่าวหา การบัญญัติบทบัญญัติดังกล่าว จึงกระทบกระเทือนต่อการบังคับใช้กฎหมาย และการใช้สิทธิของกระบวนการยุติธรรมตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

ดังนั้น จากการที่บทบัญญัติของกฎหมายได้กำหนดให้เป็นดุลพินิจในการออกคำสั่งของศาลเกี่ยวกับกรณีมีเหตุฉุกเฉิน หรือโดยมีพฤติการณ์ที่มีเหตุจำเป็นเร่งด่วน มีผลทำให้การบังคับใช้บทบัญญัติมาตรา 29 กระทบต่อความน่าเชื่อถือของการทำธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญา จากนักลงทุน นักธุรกิจ หรือเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา ทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงกระทบต่อความน่าเชื่อถือของประเทศไทยในการรักษาผลประโยชน์ทางทรัพย์สินทางปัญญาของระบบกลไกทางธุรกิจ และยังส่งผลต่อการใช้สิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชนที่จะขาดความเชื่อมั่นต่อฝ่ายตุลาการ ซึ่งทำหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย

2. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการออกหมายค้น การยึดอายัดตามบทบัญญัติมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539

หมายค้น เป็นหมายอาญาชนิดหนึ่ง เป็นหมายที่เป็นเครื่องมือในการดำเนินคดีอาญาของเจ้าพนักงานและศาล ซึ่งหมายค้นมีความจำเป็นสำหรับการค้นในที่รโหฐาน การยึดพยานหลักฐาน หมายถึง การเอาพยานหลักฐานมาไว้ในความดูแลรักษาของเจ้าพนักงาน หรือการกระทำให้รู้ว่ามีสิ่งของนั้น ๆ อยู่ในความครอบครองของเจ้าพนักงานแล้ว เช่น การยึดแผ่นซีดีหรือยัดเงินของกลางนำกลับมาสถานที่ตั้งของพนักงานสอบสวนหรือประทับตราเครื่องหมายบนสินค้าหาภาษีของเจ้าพนักงานศุลกากร เป็นต้น(มหิธร กลั่นนุรักษ์, 2557: 52) ส่วนการอายัด ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2556 ให้ความหมายว่า หมายถึง การห้ามจำหน่าย จ่าย โอนทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้อง

ในปัจจุบัน คดีที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญา ไม่ว่าจะเป็นคดีเครื่องหมายการค้า คดีละเมิดลิขสิทธิ์ คดีละเมิดสิทธิบัตร หรือคดีที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่น ๆ เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก เนื่องจากกลไกของรัฐยังไม่เข้มแข็ง และผลประโยชน์ของกลไกการตลาดที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย มีเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ส่งผลทำให้ผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ไม่ว่าจะเป็นลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร หรือทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่น ถูกละเมิดลิขสิทธิ์ และยากต่อการหาพยานหลักฐาน ไม่ว่าจะเป็นเอกสารหรือพยานวัตถุที่จะเข้ามาใช้นำสืบต่อศาล เพราะในปัจจุบัน กระบวนการอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดลิขสิทธิ์หรือทรัพย์สินทางปัญญามีกลไกทางเทคโนโลยี หรือกลไกของกระบวนการที่ยากต่อการนำพยานหลักฐานมาแสดงให้ศาลเห็นว่าผู้ถูกกล่าวหาหรือคู่กรณีกระทำความผิดตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญา และเมื่อพิจารณาจากขั้นตอนในการใช้สิทธิของผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาต่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ จะพบว่าขั้นตอนในการทำคำร้องขอออกหมายค้น

หรือออกคำสั่งยึดอายัดพยานหลักฐานโดยเฉพาะในกรณีมีเหตุฉุกเฉินนั้น กฎหมายให้นำวิธีการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับ กล่าวคือ ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 ไม่มีการกำหนดขั้นตอนการขอหมายค้น หรือคำสั่งยึดอายัดพยานหลักฐานไว้เป็นการเฉพาะ แต่กฎหมายให้นำกระบวนการหรือวิธีการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม ซึ่งในกระบวนการดังกล่าว เป็นกระบวนการทั่วไปที่นำไปใช้กับคดีความทางแพ่ง ซึ่งในบางขั้นตอนก็ไม่เหมาะสมกับกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องใช้กระบวนการพิเศษ เฉพาะการเข้าไปยึดอายัดในคดีทรัพย์สินทางปัญญา

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การที่ประเทศไทยไม่มีการบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิธีปฏิบัติหรือกระบวนการออกหมายค้น การออกคำสั่งยึดอายัด และกระบวนการภายหลังยึดอายัดโดยเฉพาะในคดีทรัพย์สินทางปัญญา แต่กลับให้นำบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม ซึ่งมีพื้นฐานของกระบวนการพิจารณาคดีที่แตกต่างกัน จึงส่งผลต่อการคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายต่อผู้ทรงสิทธิในลิขสิทธิ์และทรัพย์สินทางปัญญา เนื่องจากกระบวนการและขั้นตอนไม่เหมาะสมกับความจำเป็นเร่งด่วนในการยึดอายัดพยานหลักฐานมาแสดงต่อศาลตามความจำเป็นของข้อเท็จจริงในแต่ละคดีที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญา ต่อการบังคับใช้กฎหมายและการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมต่อคู่ความในคดีทรัพย์สินทางปัญญาทั้งสองฝ่าย และยังส่งผลเสียต่อกลไกในการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐที่มุ่งเน้นให้เกิดความเป็นธรรมต่อคู่ความทั้งสองฝ่ายในทุกคดี รวมถึงยังเกิดปัญหาเกี่ยวกับรูปแบบของการป้องกันการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาทุกรูปแบบ การกำหนดขั้นตอนที่ล่าช้า ทำให้ไม่สามารถคุ้มครองสิทธิของผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาได้ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

3. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการค้น การยึดอายัดพยานหลักฐานในคดีทรัพย์สินทางปัญญา ตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539

พยานหลักฐาน นับได้ว่า เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพิจารณาคดี และการพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหา ทั้งนี้ ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นเร่งด่วน หรือในกรณีมีเหตุฉุกเฉิน กฎหมายให้สิทธิโจทก์หรือผู้เสียหายในการยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งยึดหรืออายัดพยานหลักฐานไว้ก่อนเพื่อป้องกันการสูญหายหรือถูกทำลายของพยานหลักฐาน โดยการยึดพยานหลักฐานและนำเข้ามาอยู่ในอำนาจศาลที่มีเขตอำนาจ เป็นการนำวัตถุเข้ามาอยู่ในความครอบครองของศาล ส่วนการอายัดนั้น เป็นการออกคำสั่งของเจ้าพนักงานที่สั่งห้ามจำหน่าย จ่าย โอน ทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้องของผู้ถูกอายัด ใช้ในกรณีที่คำสั่งนั้น ๆ มีลักษณะที่ไม่อาจยึดได้ เช่น เงินฝากในธนาคารหรือสิทธิในการครอบครองรถยนต์หรือกรรมสิทธิ์ในที่ดิน เป็นต้น

นับตั้งแต่มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณา คดี ทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 จนถึงปัจจุบัน หากมีผู้กระทำความผิดตามกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา ศาลจะออกคำสั่ง ยึด อายัด โดยกำหนดให้การยึด อายัดเป็นไปตามขั้นตอนของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งในกระบวนการยึด อายัดของไทย หากมีการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา หากทำตามกระบวนการยึด อายัด โดยทั่วไป ผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาจะต้องใช้กระบวนการของกรมบังคับคดี ซึ่งมีขั้นตอนและระยะเวลาที่ไม่เหมาะสมต่อรูปคดี หรือไม่เหมาะสมต่อการนำพยานหลักฐานจากการยึด อายัด

ตามกระบวนการของกรมบังคับคดีมาใช้ ซึ่งในทางปฏิบัติ ตัวแทนของผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา จะใช้วิธีการแจ้งความหรือติดต่อกับเจ้าพนักงานตำรวจเพื่อไปค้นตามหมายค้นของศาล หากปรากฏข้อเท็จจริง ซึ่งหน้าว่ามีการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา ก็จะทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจยึดอายัดของกลางจากการกระทำความผิด ซึ่งหน้านั้น เพื่อนำพยานหลักฐานไปใช้สืบหรือแสดงต่อศาลในคดีทรัพย์สินทางปัญญา ส่งผลทำให้ในการสืบค้น พยานหลักฐานเพื่อนำมาใช้พิสูจน์การกระทำความผิดของจำเลยหรือผู้ถูกกล่าวหาในคดีทรัพย์สินทางปัญญาใน บางกรณีที่ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญในการค้นหาพยานหลักฐาน ทำให้เจ้าพนักงานตำรวจไม่สามารถค้นหา พยานหลักฐานได้ตามที่โจทก์หรือผู้ร้องขอต้องการ เพราะอาจมีการปกปิด ซ่อนเร้น หรืออำพราง พยานหลักฐานจากผู้กระทำความผิด นอกจากนี้ ยังเกิดปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการของการค้นหา พยานหลักฐานในคดี เนื่องจากในการสืบค้น เมื่อตัวแทนโจทก์ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในคดีทรัพย์สินทางปัญญา เข้าไปมีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการค้นหาพยานหลักฐาน โดยไม่มีฐานของกฎหมายรองรับ ทำให้ใน ระหว่างการดำเนินการค้นหาพยานหลักฐาน และจับกุมผู้กระทำความผิดของเจ้าพนักงานตำรวจ จึงอาจเกิด กรณีการกระทบกระทั่งหรือการขัดแย้งกันระหว่างเอกชนกับเอกชน คือ ผู้กระทำความผิดกับโจทก์หรือตัวแทน โจทก์ อันมีผลทำให้เกิดการละเมิดสิทธิหรือกระทบสิทธิระหว่างคู่กรณี ทั้งสองฝ่าย ในคดีอาญาเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาโดยไม่จำเป็น อีกทั้งยังเป็นปัญหาของการอาศัยช่องว่างทางกฎหมาย เพื่อให้ตัวแทนของโจทก์หรือคู่กรณีที่เป็นฝ่ายเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญากับเจ้าหน้าที่ตำรวจใช้ช่องทาง ดังกล่าวเพื่อเรียกเก็บค่าลิขสิทธิ์กับผู้กระทำความผิด หรือใช้วิธีอื่นใดนอกเหนือจากกฎหมาย เพื่อเรียกรับผลประโยชน์จากผู้ทำการละเมิดในคดีทรัพย์สินทางปัญญา

ดังนั้น จากกรณีดังกล่าวจึงเกิดปัญหาจากการที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สิน ทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 กำหนดให้นำวิธีการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาบังคับใช้ เกิดกระบวนการใช้สิทธิใน กระบวนการยุติธรรมที่ล่าช้า ไม่สะดวก มีขั้นตอนที่ยุ่งยากต้องใช้ระยะเวลา แต่หากใช้กรณีขอหมายค้นแล้วนำ เจ้าพนักงานตำรวจไปค้นตามหมายและยึดอายัด หากมีการกระทำความผิดละเมิดลิขสิทธิ์ซึ่งหน้า ก็ย่อมเสี่ยงที่ จะกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาหรือคู่กรณีในคดีทรัพย์สินทางปัญญา หรือเกิดการปะทะกัน ระหว่างเจ้าหน้าที่กับประชาชนที่เกี่ยวข้องในคดีทรัพย์สินทางปัญญา อันเป็นการกระทำที่รุนแรงเกินกว่าเหตุ และเมื่อเกิดปัญหาจะไม่สามารถคุ้มครองสิทธิให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนทั้งสองฝ่าย เนื่องจากใน ประเทศไทย บทบัญญัติของกฎหมายจะมอบอำนาจในการยึดอายัดพยานหลักฐานเป็นของเจ้าหน้าที่รัฐเท่านั้น ส่งผลให้จะต้องทำตามขั้นตอนของอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดในแต่ละขั้นตอนของกฎหมาย หรือของ กฎหมายแต่ละฉบับที่กำหนดไว้ ซึ่งหากเปรียบเทียบกับในต่างประเทศ รัฐจะมอบอำนาจให้กับทนายความ ซึ่ง เป็นเอกชน ให้ทำหน้าที่ในการยึดอายัด ควบคุมกันไปกับรัฐ ผ่านขั้นตอนตามกฎหมาย

4. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดขั้นตอนการเก็บรักษาเอกสารหรือวัตถุที่จะใช้ เป็นพยานหลักฐาน

พยานหลักฐาน คือ สิ่งใด ๆ ที่คู่ความทำให้ปรากฏต่อศาล หรือนำเข้าสู่สำนวนความ โดยอาจแบ่ง ประเภทของพยานหลักฐานได้ ดังนี้ คือ 1) พยานบุคคล ซึ่งหมายถึงถ้อยคำของบุคคลที่มาให้การต่อหน้าศาล และศาลได้จดบันทึกเป็นข้อความไว้ในสำนวนความ 2) พยานเอกสาร ซึ่งหมายถึง หนังสือลายลักษณ์อักษรที่ ได้ขีดเขียนหรือพิมพ์หรือจารึกไว้เป็นการถาวร และอ่านได้ความ และ 3) พยานวัตถุ ซึ่งหมายถึง สิ่งใด ๆ ที่คู่ความสามารถใช้อ้างอิงให้ศาลตรวจดูเพื่อประโยชน์แก่คดีของตน สำหรับพยานหลักฐาน ในสำนวน เป็นพยานหลักฐานที่ได้ผ่านกระบวนการนำสืบพยานหลักฐานนั้นมาอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

ว่าด้วยการยื่นพยานหลักฐาน ไม่ว่าจะเป็นการนำสืบของคู่ความเข้ามาในฐานะเป็นพยานหลักฐานของคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็ดี หรือจะเป็นการสืบของศาลเข้ามาในฐานะเป็นพยานหลักฐานก็ดี

การรับฟังพยานหลักฐานนั้น เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญ ดังนั้น จึงต้องมีการบริหารจัดการที่ดี เพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่ดีมีคุณค่าที่แท้จริง ตลอดทั้งมีองค์กรที่เกี่ยวข้องที่ดีตั้งแต่กระบวนการในการแสวงหาพยานหลักฐานในชั้นพนักงานสอบสวน ต้องเป็นไปโดยโปร่งใสตรวจสอบได้ ซึ่งเป็นผลให้พยานหลักฐานดังกล่าวมีน้ำหนักและความน่าเชื่อถือในการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้กระทำ ความผิด ดังนั้น เมื่อพยานหลักฐานเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อการพิจารณา การเก็บรักษาพยานหลักฐานจึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นเพื่อป้องกันการสูญหายหรือการถูกทำลาย ทั้งนี้ เพื่อนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานในการนำสืบหรือในการแสดงให้เห็นว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดตามที่ผู้ถูกกล่าวหา

เมื่อพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยึดอายัดพยานหลักฐานในคดีทรัพย์สินทางปัญญา จะพบว่า ภายหลังจากมีการยึดอายัดพยานหลักฐาน กฎหมายไม่ได้กำหนดรูปแบบการเก็บรักษาพยานหลักฐานไว้เป็นการเฉพาะ ส่งผลทำให้ในทางปฏิบัติ การเก็บพยานหลักฐาน ถ้าเป็นพยานหลักฐานตามกระบวนการโดยผ่านหน่วยงานของรัฐ ก็ต้องเป็นไปตามที่อธิบดีกำหนดในการเก็บรักษา แต่เมื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้อง จะพบว่า ประเทศไทยยังไม่มีข้อกำหนดกฎหมายที่เป็นการกำหนดขั้นตอน สถานที่ หรือวิธีการเก็บรักษาพยานหลักฐานจากการยึดอายัดพยานหลักฐาน ทั้งพยานหลักฐาน และพยานวัตถุ ในทรัพย์สินทางปัญญา ส่งผลทำให้หลักฐานที่มีความละเอียดอ่อนหรือต้องใช้ความเชี่ยวชาญในการเก็บรักษา ไม่ว่าจะเป็นหลักฐานทางเทคโนโลยี โปรแกรมคอมพิวเตอร์ หรือพยานวัตถุอื่นใด ที่ต้องใช้ความเชี่ยวชาญในการเก็บรักษาหรือต้องแยกสถานที่ในการเก็บรักษาเป็นการเฉพาะ เพื่อป้องกันการสูญหายหรือการถูกทำลาย เพื่อนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานในการนำสืบหรือในการแสดงให้เห็นว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดในคดีทรัพย์สินทางปัญญาจริง การไม่กำหนดวิธีการเก็บรักษาที่มีมาตรฐานเป็นการเฉพาะตามกฎหมาย ส่งผลโดยตรงต่อการคุ้มครองสิทธิของคู่ความทั้งสองฝ่ายในคดีทรัพย์สินทางปัญญา เพราะพยานหลักฐานจะเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าการกล่าวหาหรือการพิจารณาของศาลต่อผู้ถูกกล่าวหา จะได้รับความเป็นธรรมตามเจตนารมณ์ของกฎหมายหรือไม่ อีกทั้ง หากไม่มีกระบวนการเก็บรักษาพยานหลักฐานที่ดี ย่อมทำให้กระบวนการให้ความเป็นธรรมแก่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายอาจไม่ได้รับความเป็นธรรมตามข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ในการกระทำความผิด เพราะการดำเนินคดีของไทย มุ่งเน้นการพิสูจน์พยานหลักฐานในการกระทำความผิดเป็นสำคัญ

ดังนั้น การที่ประเทศไทย ไม่มีการกำหนดบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดหลักเกณฑ์ขั้นตอน วิธีการเก็บรักษาพยานหลักฐานเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาเป็นการเฉพาะ ย่อมส่งผลโดยตรงต่อการคุ้มครองสิทธิของคู่กรณีทั้งสองฝ่ายในคดีทรัพย์สินทางปัญญา และยังกระทบต่อความเชื่อมั่นของเจ้าหน้าที่รัฐที่จะสามารถเก็บรักษาพยานหลักฐานเพื่อนำไปใช้ต่อสู้ในชั้นพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมได้ตรงตามวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ของกฎหมาย รวมถึงยังกระทบต่อการรักษาสีทธิของผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาว่าพยานหลักฐานที่ได้มาอย่างยากลำบากอาจสูญหายหรือถูกทำลายโดยการรักษาของรัฐ ทำให้เกิดความเสียหายในเชิงคดี และกระทบต่อกลไกการทำธุรกิจของภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญาอีกประการหนึ่ง

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา กรณีกระบวนการออกหมายค้น หรือออกคำสั่งเพื่อยึด อาศัย และการเก็บรักษาพยานหลักฐานในคดีดังที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 4 ผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้

1. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดความหมายของคำว่า “ในกรณีมีเหตุฉุกเฉิน” ในบทบัญญัติมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539

ผู้วิจัยเห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 29

1) เห็นควรให้เพิ่มเติมข้อความในวรรคสามของบทบัญญัติมาตรา 29 ดังนี้

“การตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานดิจิทัล พยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ หรือพยานหลักฐานคอมพิวเตอร์ พยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญาผ่านอินเทอร์เน็ต การละเมิดซอฟต์แวร์ และการละเมิดอย่างอื่นอันเกี่ยวเนื่องกับเทคโนโลยีที่เรียกชื่ออย่างอื่นในลักษณะเดียวกัน เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือและแท็บเล็ต เมมโมรีการ์ด ฮาร์ดดิสก์จากคอมพิวเตอร์ พยานหลักฐานอย่างอื่นอันเกี่ยวเนื่องกับเทคโนโลยีที่เรียกชื่ออย่างอื่นในลักษณะเดียวกัน ให้ถือว่าเป็นพยานหลักฐาน ที่กรณีมีเหตุฉุกเฉิน”

ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาตามกฎหมายระหว่างประเทศ อันได้แก่ ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า หรือความตกลง TRIPs (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights หรือ TRIPs Agreement) ค.ศ. 1994 (พ.ศ. 2537) ซึ่งเป็นข้อตกลงเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา อยู่ภายใต้ข้อตกลงองค์การการค้าโลก โดยสาระสำคัญของความตกลง TRIPs เป็นการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา กำหนดวิธีการที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพในการบังคับใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา รวมถึงการป้องกันและระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้น โดยบทบัญญัติข้อ 7 และข้อ 8 ของความตกลง TRIPs ได้บัญญัติเน้นย้ำวัตถุประสงค์และหลักการพื้นฐานของความตกลง TRIPs ไว้อย่างชัดเจนเพื่อให้ประเทศสมาชิกใช้เป็นแนวทางดำเนินการ โดยมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองและบังคับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ควรจะเกื้อหนุนต่อการส่งเสริมความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การถ่ายทอด และการแพร่ขยายเทคโนโลยี เพื่อประโยชน์ร่วมกันของผู้สร้างสรรค์และผู้ใช้อย่างมีคุณภาพ และในลักษณะที่นำมาสู่ผลประโยชน์ของสังคมและเศรษฐกิจและเพื่อการสร้างความสมดุลระหว่างสิทธิและหน้าที่ต่างๆ รวมถึงการใช้มาตรการที่เหมาะสมเพื่อป้องกันการใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาโดยไม่ชอบของเจ้าของสิทธิ หรือการใช้แนวทางปฏิบัติที่มีผลเป็นการกีดกันการค้าอย่างไม่สมเหตุสมผล หรือเป็นผลเสียต่อการถ่ายทอดเทคโนโลยีระหว่างประเทศ

2) เห็นควรให้เพิ่มเติมข้อความในวรรคท้ายของบทบัญญัติมาตรา 29 ดังนี้

“คำร้องตามวรรคหนึ่งต้องบรรยายถึงข้อเท็จจริงที่แสดงว่ามีเหตุฉุกเฉินซึ่งจำเป็นต้องสืบพยานหลักฐานใดโดยเร่งด่วนและไม่สามารถแจ้งให้คู่ความฝ่ายอื่นทราบก่อนได้ รวมทั้งความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากการที่ไม่ได้มีการสืบพยานหลักฐานดังกล่าว ส่วนในกรณีที่ขอให้ศาลมีคำสั่งให้ยึดหรือให้ส่งต่อศาลซึ่งเอกสารหรือวัตถุที่จะใช้เป็นพยานหลักฐาน คำร้องนั้นต้องบรรยายถึงข้อเท็จจริงที่แสดงถึงความจำเป็นที่จะต้องยึดหรือให้ส่งเอกสารหรือวัตถุนั้นว่ามีอยู่อย่างไร ในการนี้ห้ามมิให้ศาลอนุญาตตามคำร้องนั้น เว้นแต่จะเป็นที่พอใจของศาลจากการได้สวนว่ามีเหตุฉุกเฉินและมีความจำเป็นตามคำร้องนั้น

จริง แต่ทั้งนี้ไม่ตัดสิทธิคู่ความฝ่ายอื่นที่จะขอให้ศาลออกหมายเรียกพยานดังกล่าวมาศาล เพื่อถามค้าน ในภายหลัง หากไม่อาจดำเนินการดังกล่าวได้ ศาลต้องใช้ความระมัดระวังในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน

2. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการออกหมายค้น การยึดอายัดตามบทบัญญัติมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539

ผู้วิจัยเห็นควรกำหนดให้มีกระบวนการออกหมายค้น ยึด อายัด พยานหลักฐานในคดีทรัพย์สินทางปัญญาโดยเฉพาะ เพื่อมิให้ต้องนำบทบัญญัติกฎหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาบังคับใช้ กับกระบวนการดังกล่าวในคดีทรัพย์สินทางปัญญาโดยเห็นควรให้มีการจัดทำร่างข้อกำหนดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ (ฉบับที่...) พ.ศ. ...ซึ่งกำหนดกระบวนการออกหมายค้น ยึด อายัด พยานหลักฐานในคดีทรัพย์สินทางปัญญาโดยเฉพาะ

3. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการค้น การยึดอายัดพยานหลักฐานในคดีทรัพย์สินทางปัญญาตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539

ผู้วิจัย เห็นควรกำหนดให้ม็องค์กรหรือหน่วยงานของเอกชน สามารถเข้ามาทำหน้าที่ตรวจค้น เพื่อยึด อายัด พยานหลักฐานแทนเจ้าพนักงานตำรวจ หรือเจ้าพนักงานกรมบังคับคดีได้ เพื่อช่วยให้กระบวนการดังกล่าวมีความรวดเร็ว ทันกาล และสามารถคุ้มครองสิทธิของโจทก์ซึ่งเป็นผู้เสียหายได้ทันทั่วทั้งที่โดยผู้วิจัยเห็นควรให้มีการจัดทำร่างข้อกำหนดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ (ฉบับที่...) พ.ศ. ... กำหนดให้ม็องค์กรหรือหน่วยงานของเอกชน สามารถเข้ามาทำหน้าที่ตรวจค้น เพื่อยึด อายัด พยานหลักฐานแทนเจ้าพนักงานตำรวจ หรือเจ้าพนักงานกรมบังคับคดีได้ ดังนี้

(1) สำนักงานทนายความ หรือทนายความ ที่ประสงค์จะเข้าทำหน้าที่ในการตรวจค้น ยึด หรือ อายัด พยานหลักฐานแทนเจ้าพนักงานตำรวจ หรือเจ้าพนักงานกรมบังคับคดี สามารถยื่นคำร้องขอขึ้นทะเบียนสิทธิและขอออกใบอนุญาต ที่กรมทรัพย์สินทางปัญญา

(2) สำนักงานทนายความ หรือทนายความซึ่งลงทะเบียนไว้กับศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ มีสิทธิที่จะเข้าตรวจค้น และทำการยึด อายัด พยานหลักฐานในคดีทรัพย์สินทางปัญญาได้

(3) ในการปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงานทนายความ หรือทนายความในกรณีดังกล่าวให้ถือว่าผู้ปฏิบัติหน้าที่ เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ ขั้นตอนวิธีการตามที่กฎหมายกำหนดไว้

4. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดขั้นตอนการเก็บรักษาเอกสารหรือวัตถุที่จะใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีทรัพย์สินทางปัญญา

ผู้วิจัย เห็นควรให้มีการตราระเบียบว่าด้วยการเก็บรักษาพยานหลักฐานในคดีทรัพย์สินทางปัญญาขึ้นมาใช้บังคับโดยเฉพาะ เนื่องจากพยานหลักฐานในคดีทรัพย์สินทางปัญญาบางประเภทเป็นเอกสารหลักฐาน หรือวัตถุพยานที่มีลักษณะเฉพาะ ยากแก่การเก็บรักษา หรืออาจต้องเก็บรักษาโดยใช้วิธีการโดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านเทคนิคขั้นสูง โดยมีการกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการเก็บรักษาของกลาง ดังนี้

1) กำหนดหลักเกณฑ์ของกลางว่าคือพยานวัตถุใด ๆ หรือทรัพย์สินซึ่งอยู่ในความครอบครองของเจ้าพนักงาน โดยยึดไว้เป็นของกลางเพื่อพิสูจน์ในทางคดี หรือเพื่อใช้ในการพิจารณาคดีของศาล

2) กำหนดตัวผู้มีหน้าที่รักษาของกลางไว้ได้แก่

- (1) เจ้าพนักงานบังคับคดี
 - (2) ผู้บังคับการกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัด ผู้บังคับกองหรือหัวหน้าสถานีตำรวจภูธรอำเภอ
 - (3) ผู้อำนวยการสำนักงานศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง
 - (4) อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา
- 3) กำหนดสถานที่รักษาของกลาง โดยให้จัดการรักษาของกลางในสถานที่ดังต่อไปนี้ คือ
- (1) สำนักงานบังคับคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ
 - (2) ตามปกติให้รักษาไว้ในสถานที่ทำการของรัฐบาล ตามหน่วยงานของผู้มีหน้าที่เก็บรักษาของกลางนั้น และให้ผู้เก็บรักษาในสถานที่และบรรจุไว้ในหีบห่อที่สมควรและสามารถเก็บรักษาของกลางนั้นไม่ให้สูญหายหรือเสียหาย โดยให้ผู้เก็บรักษาจัดทำรายงานของกลางโดยชัดแจ้งว่าได้เก็บรักษาไว้
 - (3) ถ้าเป็นของขนาดใหญ่หรือมีจำนวนมาก และพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่สามารถจะเก็บรักษาของนั้น ๆ ไว้ได้ หากจำเป็นก็ให้จัดจ้างผู้รักษาแทนและมอบหมายให้ผู้ที่เหมาะสมรักษาไว้แทนก็ได้ แต่ต้องบันทึกเหตุจำเป็นพร้อมด้วยเหตุผลสมควรไว้

บรรณานุกรม

- กรมทรัพย์สินทางปัญญา.(2561).**พิธีสารมาดริด (Madrid Protocol) เส้นทางสู่การสร้างตราสินค้าระดับโลก**.กรุงเทพมหานคร: กรมทรัพย์สินทางปัญญา
- กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (2562). **คู่มือการใช้งานลิขสิทธิ์เพื่อประโยชน์ของคนพิการ** ตามมาตรา 32/4 กรุงเทพมหานคร: กรมทรัพย์สินทางปัญญา
- จุมพล ภิญโญสินวัฒน์. (2552) **หลักการและเหตุผลของการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา**. ดุษฎีนิพนธ์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัฐกร วิทิตานนท์. (2557). **หลักรัฐธรรมนูญเบื้องต้น**.กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2555). **หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน
- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2561). **หลักกฎหมายมหาชน หลักนิติธรรม/นิติรัฐ ในฐานะ “เกณฑ์” จำกัดอำนาจรัฐ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน
- ประยูร กาญจนดุล.(2553). **“หลักนิติธรรมไทย” ใน นิติรัฐ นิติธรรม โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิชา มหาคุณ.(2553). **“อำนาจบริหารและอำนาจตุลาการ: ความมั่นคงของชาติและหลักนิติธรรม” ใน นิติรัฐนิติธรรม**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศักดิ์ดา โหมกขมรรคกุล.(2539).**ความเป็นอิสระของผู้พิพากษา**. *บทบัญญัติ*,52(3)
- พันวิษณุ โรจนตันติ. (2535). **การประสานประโยชน์สาธารณะกับสิทธิเสรีภาพของปัจเจกชนในการตรากฎหมาย**.วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มหิธร กลั่นนุรักษ์.(2557). **พนักงานสอบสวนคดีพิเศษกับการใช้อำนาจมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติ
การสอบสวนคดีพิเศษ**. DSI ไตรสาร, ฉบับที่ 1, ปีที่ 6 น. 52 (2557).

Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPs Agreement)

Copyright, Designs and Patents Act 1988 of UK

Copyright Law of the United States and Related Laws Contained in Title 17 of the United
States Code 2016

Patents Act 1990 of Australia

The Statutes of the Republic of Singapore Copyright Act 1987